

МЕХАНІЗМ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДІ

Д. Т. Ковальова, здобувач вищої освіти групи ГРС 2/1

факультету менеджменту, МНАУ

Анотація: В останні роки частіше спостерігається відхилення від загальних соціальних норм поведінки, що інакше називається девіантною форми поведінки. Девіантна поведінка молоді може бути викликана і внаслідок неможливості реалізації своїх природних здібностей, тобто індивідуальних особливостей людини, які є умовою виконання нею будь-якої діяльності.

Ключові слова: девіантна поведінка, порушення поведінки, генетика, стресові фактори, девіація.

В умовах соціальної кризи людина перебуває у складному стані вибору цінностей, пріоритетів та засобів адаптації, і ця проблема є одною з найбільш серйозних в молодіжному середовищі.

Основною причиною відхилення молодих людей є соціальна несправедливість – це явище відображає нееквівалентний характер соціальних взаємовідносин і взаємин, пронизує всю систему соціальних відносин. Наслідки соціальної несправедливості на макрорівні можуть проявлятися у формі аномії, соціального конфлікту та соціальної субкультурної диференціації:

1. статево-вікові спільноти (дитяча субкультура, молодіжна, чоловіча, жіноча тощо);
2. соціально-професійні спільноти (субкультура робітників, інтелігенції, еліти, злочинні субкультури та ін.);
3. релігійні спільноти.), послаблення соціальних зв'язків та соціального контролю.

Згідно результатам дослідження психологів-фахівців Київського обласного центру соціальних служб для молоді, серед молоді можна виділити наступні види порушень поведінки: прогули занять і окремих днів в навчальних закладах; втечі з дому; крадіжки (пограбування в вигляді вимагання грошей у слабких); дрібні спекуляції; участь в бійках; конфлікти в родинях, вживання алкоголю, тютюну,

наркотиків; зловживання снодійними і транквілізаторами; токсиматичні випадки; девіації сексуальної поведінки; схильність до суїцидальної поведінки тощо.

Це призводить до виникнення девіантної поведінки і деструктивної форми психічного розвитку.

Також одним з механізмів суспільного розвитку виступають позитивні девіації, що є соціальною творчістю.

Ця діяльність не обмежується копіюванням відомих речей, але може також породити нові, різні та якісно нові духовно-етичні цінності. Тому розуміння творчості – це механізм матеріального розвитку, це формування нових форм. Творчість та негативна девіація – форма соціальної діяльності, тобто відхилення від загальних соціальних норм може бути об'єктивно корисною і прогресивною. Це механізм суспільства або механізм, який є шкідливим для суспільства і затримує його розвиток.

Таким чином, в умовах соціальної аномії відбувається катастрофічне зростання усіх видів негативної поведінки, порушення усіх соціальних норм (окрім хибних). Невизначеність пермісивного стану суспільства породжує втрату соціальних орієнтирів, соціальної опори, звичних гарантів безпечного та забезпеченого існування, що викликає у людей розгубленість, робить їх сприятливими до різних екстремістських проявів, тобто провокує девіантну поведінку, оскільки спостерігається невизначеність нормативної системи, невизначеність у критеріях дозволеного, відсутність чітких процедур та відповідальності за скоєне. Подальше поглиблення кризи матиме ще більший руйнівний вплив на ціннісний світ населення України та на розповсюдження негативної девіантної поведінки, на ще більше послаблення соціального контролю, на легалізацію більшості видів девіації та на продукування крайніх форм відхилень, відчуження від загальнолюдських цінностей.

Причиною виникнення девіантної поведінки молоді, з точки зору багатьох психологів, може бути викликана і внаслідок неможливості реалізації своїх природних здібностей, тобто індивідуальних особливостей людини, які є умовою виконання нею будь-якої діяльності. Водночас значний вплив на формування

особистості підлітка впливає стиль взаємин із батьками, який тільки частково зумовлений їх соціальним і матеріальним станом.

Сучасні вчені виділяють причини девіантності молоді, пов'язані з соціально-економічними і політичними потрясіннями, морально-естетичною і правовою нестабільністю розвитку нашої країни. У цьому контексті значним чином на девіантну поведінку підлітків впливає «джерельна база» пізнання неповнолітнім навколишнього світу. Процес пізнання підлітком тих чи інших антисуспільних форм поведінки багато в чому залежить від інтелектуального рівня і соціальної спрямованості інформації, яка надається з боку засобів масової інформації, зокрема телебачення.

Серед основних факторів впливу на відхилення підлітків від соціально встановлених норм поведінки учені виокремлюють: індивідуальні особливості особистості; зовнішні фактори впливу; зростання агресивності підлітків.

На думку Зінченко С. М., в основі формування девіантної поведінки є взаємодія біологічних чинників та факторів навколишнього середовища.

Біологічні фактори ризику: генетичний ризик (при цьому не доведено, що існує пряма залежність передачі девіантної поведінки через гени, мається на увазі передача конституційно-типологічних рис), гормональні фактори (наприклад, андрогени статевих залоз хлопчиків-підлітків пов'язані з агресивною поведінкою), нейрохімічні чинники, нейрофізіологічна реактивність.

Соціальні стресові фактори: сімейні фактори (психічні захворювання батьків, алкоголізм, наркоманія; стійкі та тяжкі проблеми у стосунках між батьками, а також жорстокість та занедбаність; імпульсивно-агресивний стиль поведінки в родині), вплив малої референтної групи, особливо з асоціальними формами поведінки, економічні негаразди, проблема зайнятості тощо.

Таким чином, молодь сьогодні знаходиться перед проблемою розробки життєвої стратегії, моделі майбутнього життя, які передбачають вибір засобу життя, напрямків, визначення головних цілей життя. Можна констатувати, що для значної кількості молоді протиправна, асоціальна поведінка визначається

нормальною для своєї вікової когорти. Тобто спостерігається інституалізація девіації, перетворення її на соціально прийнятий тип поведінки.

Отже, суспільство, для зниження девіацій в молодіжному середовищі, повинно суворо дотримуватися законів розвитку особистості, тому що без цього ліквідувати окремі види девіантної поведінки фактично неможливо.

Література

1. Остапенко Г. С., Остапенко Р. І. Аналіз особливостей особистості підлітків з девіантною поведінкою *Перспективи науки і освіти*. 2013. № 1. С. 54-60.

2. Бахадова, Е.В. Неблагополучна сім'я як фактор формування девіантної поведінки дітей *Питання психології*. 2009. № 1. С. 37-50.

Annotation: «In recent years, there have been more frequent deviations from general social norms of behavior, otherwise known as deviation forms of behavior. The cause of deviant behavior of young people can be caused by the impossibility of realizing their natural abilities, individual characteristics of man, which are a condition for the performance of any activity»

Key word: deviant behavior, behavioral disorders, genetics, stressors, deviation.

*Науковий керівник – Біліченко О. С., канд. екон. наук,
доцент кафедри економічної теорії і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*